

Mr. Semir HADŽIMUSIĆ

Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK

RESTAURACIJA „KAPITELA“ U TUZLI

Apstrakt: *Kapitel se nalazi u memorijalnom kompleksu „Slana Banja“ i jedno je od prvih umjetničkih djela sada već čuvenog vajara Živorada Ciglića - Cigle. Kapitel se sastoji od četiri osnovne kamene plohe (strane), podsjeća na arhitektonski element, sastavni dio stupa – glava, koji nastaje iz estetskih i tektonskih razloga. Motivi koji krase Kapitel izvedeni su na njegove četiri plohe, govore o prošlosti Tuzle, odnosno o eksploataciji soli kroz različite historijske periode. Zbog nepovoljnih atmosferskih utjecaja, deformacije terena, starosti spomenika i njegovog neadekvatnog održavanja na istom su još 2010. godine konstatovana oštećenja, koja će se u periodu do prije početka restauracije dodatno proširiti. Restauracija ovog dobra umjetničkog naslijeđa je rađena u periodu 3-20. oktobra 2017. godine, a istu je obavio Živorad Ciglić, autor spomenika.*

Ključne riječi: *Kapitel, Stara Tuzla, Živorad Ciglić Cigla, spomeničko i umjetničko naslijeđe, restauracija.*

Kapitel („Stara Tuzla“) se nalazi u memorijalnom kompleksu „Slana Banja“ i jedno je od prvih umjetničkih djela (1961. god.), sada već čuvenog vajara Živorada Ciglića - Cigle.¹

Kapitel se sastoji od četiri osnovne kamene plohe (strane), podsjeća na arhitektonski element, sastavni dio stupa – glava, koji nastaje iz estetskih i tektonskih razloga. Motivi koji krase Kapitel izvedeni su na njegove četiri

---

¹ Arhiva Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK (dalje: Arhiva Zavoda), Kapitel “Stara Tuzla“, umjetničko naslijeđe, *Registar dobara kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Grada Tuzla*, Tuzla 2017/2018.

plohe, govore o prošlosti Tuzle, odnosno o eksploataciji soli kroz različite historijske periode (prahistorija, rimsko doba, srednji vijek i osmanski period). Tuzlanski kapitel je izrađen od livenog kamena, a motivi na njemu u tehnici bareljef.²

Zbog nepovoljnih atmosferskih utjecaja, deformacije terena, starosti spomenika i njegovog neadekvatnog održavanja na istom su još 2010. godine konstatovana oštećenja, koja će se u periodu do prije početka restauracije dodatno proširiti.³

Živorad Ciglić – Cigla je rođen 1931. godine u Skobalju kod Lajkovca (R. Srbija). Vajarstvo učio u Splitu, a studije završio na Akademiji primjenjenih umjetnosti u Beogradu. Autor je preko 1.500 skulptura u raznim materijalima. Njegovi radovi se nalaze u mnogim mjestima bivše Jugoslavije, kao i u galerijama i privatnim zbirkama širom svijeta. U Tuzli je živio od 1960 do 1962. godine gdje je radio kao nastavnik likovnog vaspitanja u Osnovnoj školi „Džemal Mandžić“ (danas OŠ „Pazar“ Tuzla).⁴

Na zahtjev mr. sc. Borisa Balte, predstavnika Udruženja „Magic Factory“ i direktora Tuzla Film Festivala, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK je izdao *saglasnost za izvođenje radova tekućeg održavanja i restauracije spomenika „Kapitel“ na Slanoj Banji*.⁵

O izdatoj saglasnosti smo usmeno i pismeno upoznali nadležne službe Grada Tuzla: *Zbog oštećenja izazvanih usred nepovoljnog atmosferskog utjecaja i starosti samog spomenika bila je neophodna njegova restauracija. Uvidjevši stanje dobra prije početka obnove (nema znatnijih oštećenja motiva i reljefa) stručni kolegij Zavoda je radove planirane restauracije registrovao kao tekuće održavanje spomenika. S obzirom da je autor spomenika i restaurator istog, Zavod je imao dodatni motiv za donošenje pozitivnog mišljenja i saglasnosti*.⁶

---

² Više vidi u: Senad Begović, „Kapitel ili Stara Tuzla na Slanoj Banji“, *Baština sjeveroistočne Bosne*. časopis za baštinu, kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe, br. 1., Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK, Tuzla 2010., 120-124.

³ Gornja površina izrađena od smjese cementa i rizle je vremenom popustila što je uzrokovalo prodor vode u unutrašnjost i pojavu pukotina., <https://faktor.ba/vijest/povratak-umjetnika-u-grad-soli-nakon-pola-stoljeca-u-tuzli-se-osjecam-odlicno-ali-sam-malo-razocarano-267337> (zadnji pristup ostvaren 13. 08. 2018.)

⁴ S. Begović, *Spomeničko naslijeđe na području grada Tuzle*, studija, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK, Tuzla 2014., 6.

⁵ Arhiva Zavoda, dok. 316/17, *Saglasnost za izvođenje radova tekućeg održavanja i restauracije spomenika „Kapitel“ na Slanoj Banji*, Tuzla 2. oktobar 2017.

⁶ Arhiva Zavoda, dok. 318/17, *Informacija o tekućem održavanju spomenika „Kapitel“ na Slanoj Banji*, Tuzla 3. oktobar 2017.

Restauracija ovog spomenika umjetničkog naslijeđa je rađena u periodu 3-20. oktobra 2017. godine, a istu je obavio Živorad Ciglić, autor spomenika.

Kao predstavnik Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlasnkog kantona radove je pratio mr. Semir Hadžimusić, stručni saradnik za kulturno-historijsko, umjetničko i spomeničko naslijeđe, a prisutni su bili i Jusuf Jaganjac, Admir Mehurić, Boris Balta (Magic Factory Tuzla), kao i Senad Begović, prof. (Galerija portreta Tuzla).

Foto 1. Kapitel prije početka restauracije, 2. oktobar 2017.

Foto 2. Prvi dan radova, 3. oktobar 2017.

Glavni dio radova je izveden u četiri faze (3 i 4. oktobar 2018.):

- ručno i mehaničko čišćenje spomenika,
- premazivanje oštećenih dijelova s emulzijom,
- nanošenje glavne ispune (bijeli cement, kamena rizla i emulzija);

Glavna ispuna je nanošena uglavnom u oštećene osnovne vertikalne ivice na četiri strane spomenika, te uz gornje horizontalne rubove. Tri znatno oštećene ivice su dodatno učvršćene armaturom, a potom ponovo ispunjene navedenom smjesom.

Foto 3. Prvi dan radova, 3. oktobar 2017.

Foto 4. Drugi dan radova, 4. oktobar 2017.

Sve intervencije na spomeniku je izveo sam autor, uz povremenu i neznatnu asistenciju gore navedenih prisutnih lica. Planirani dio radova završen je u utorak 4. oktobra 2017. godine, u popodnevним satima.

Foto 5. Stanje poslije radova, 5. oktobar 2017.

Završne radove (peta faza: premaz patinom i dr.) autor je izveo u petak 20. oktobra 2017. godine.⁷

Prema navodima vajara Ciglića, spomenik će nakon određenog vremena dobiti ujednačenu boju i vratiti prvobitni izgled.

Foto 6. Kapitel poslije završnih radova, 20. oktobar 2017.

---

⁷ Arhiva Zavoda, dok. 345/17., *Izvjestaj o praćenju radova na restauraciji kapitela (pripremio Semir Hadžimusić)*, Tuzla 23. oktobar 2017.

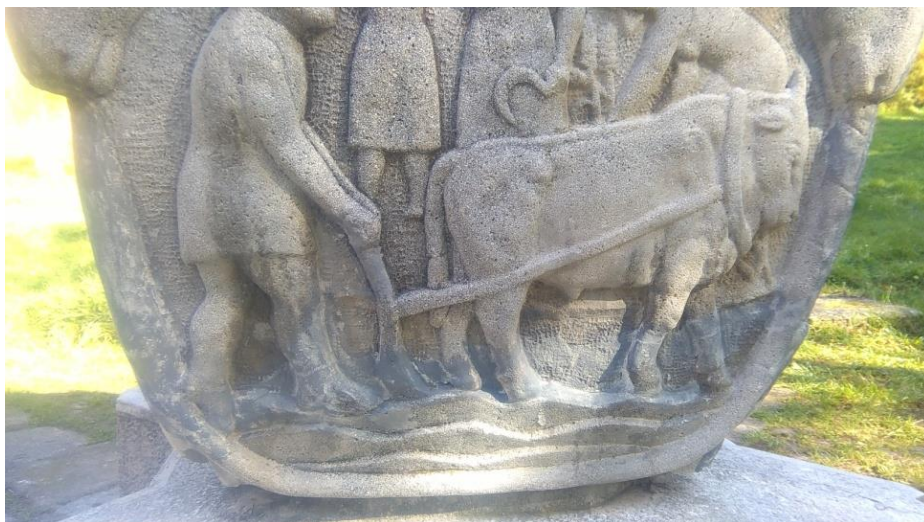

Foto 7. Motivi na kapitelu po završetku restauracije, 20.10.2017.

Sem toga, Živorad Ciglić je pripremio projekat zaštite Kapitela, koji bi obuhvatio i njegovo natkrivanje.

Foto 8. „Baldahin – zaštitnik Kapitela“

Mišljenje stručnog tima Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog naslijeđa TK jeste da je potrebno čim prije urediti plato na kojem se nalazi ovaj spomenik, što uključuje rekonstrukciju postojećih pločnika i slično.

O svim gore navedenim radovima postoji fotodokumentacija koja je pohranjena u Arhivi Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona. Također, dio radova na navedenom lokalitetu, 4. oktobra su zabilježile kamere lokalnih i regionalnih tv stanica i portala.⁸

Zahvalnost za ostvarivanje saradnje s vajarom Ciglićem dugujemo timu Magic Factory Tuzla i Tuzla Film Festivalu, čiji su predstavnici Boris Balta i Jusuf Jaganjac u sklopu snimanja dokumentarnog filma o naslijeđu Tuzle, „Tu pored nas“, dali i značajan doprinos na terenu. Navedeni dokumentarac upravo govori o Živoradu Cigliću, umjetniku koji se poslije 55. godina vratio svome djelu.

Također, u okviru festivala, Živorad Ciglić je tada u Tuzli otvorio izložbu svojih odabranih skulptura. Izložba je postavljena u Narodnom pozorištu Tuzla, a građani su istu mogli pogledati do 19. novembra 2017. godine.

Kapitel predstavlja važan segment spomeničkog i umjetničkog naslijeđa Tuzle, dio je kulturne slike i identiteta grada na zrnju soli. Stoga je njegova restauracija doprinos očuvanju kulturnog pamćenja i identiteta grada Tuzle, te poticaj za obnovu drugih dobara naslijeđa u ovom gradu, ali i šire.

---

⁸ <https://www.bastina.ba/index.php/2016-02-29-10-02-51/o-nama/40-zavod/vijesti/502-završena-restauracija-kapitela-na-slanoj-banji-u-tuzli> (zadnji pristup ostvaren 12. 08.2018.); <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/pocela-restauracija-spomenika-kapitel-u-tuzli-autor-zivorad-ciglic-obnavlja-svoje-djelo> (zadnji pristup ostvaren 13. 08.2018.); <https://www.danas.rs/kultura/autor-kapitela-junak-dokumentarca> (zadnji pristup ostvaren 13.08.2018.); <https://rtvbk.ba/tuzlanski-kapitel-restauriran-rukama-njegovog-tvorca-vajara-zivorada-ciglica> (zadnji pristup ostvaren 13.08.2018).

Mr. Semir HADZIMUSIC

Institute for the Protection and Use of the Cultural, Historical and Natural Heritage of TC

RESTORATION OF "CAPITEL" IN TUZLA

Abstract: *The capitel is located in the memorial complex "Slana Banja" and is one of the first works of art by the now famous sculptor Zivorad Ciglic. The capitel consists of four basic stone surfaces (sides), reminiscent of an architectural element, an integral part of the pillar - the head, which is created for aesthetic and tectonic reasons. The motifs that adorn the Capitel are drawn on its four plots, telling about the history of Tuzla, that is, the exploitation of salt through different historical periods. Due to unfavorable atmospheric influences, deformation of the terrain, age of the monument and its inadequate maintenance, damage was noted in 2010, which will further expand until the restoration begins. The restoration of this property of artistic heritage was made between October 3 and 20, 2017, and was done by Zivorad Ciglic, author of the monument.*

Keywords: *Capitel, Old Tuzla, Zivorad Ciglic Cigla, monumental and artistic heritage, restoration.*